

دارالفنون

ادبیات و فلسفہ و تاریخ و جغرافیہ و ادبیات

فلسفہ، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

ایک آئینہ بر نشر اولنور

مندرجات :

- آناطولیہ اسلامیت [کوپرولو زاده محمد فؤاد]
اسکی ساور (مابعد) [نجیب عاصم]
آوستریا نشریاتندن : عثمانلی تاریخنه دائر تدقیقات بولتنی [راغب خلوصی]

کنایات و مجموعہ لر

[نجیب عاصم]

[م . ا]

[ر . خ]

چین تاریخی

حق مفہومنه دائر برقونفرانس

مجموعہ لر

شرزادہ ہاشمی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۳۳۸-۱۹۲۲

اسكى ساولر

- ايكنجى نسخه دن مابعد -

كونده (كونشده) كديك يوق ، بكدە قيمە (خلف وعد) يوق .

*

۶۷-۱ ارك ايرنى ياغليغ ، ار مكو باشى قانليغ .

ايرن - دوداق .

(ايش باشاران) ارك دوداغى ياغلى ، ارينكهك (تنبلك) باشى قانلى . [ايشنى

بيلن ار . ياغلى ييه جك بولور ، تنيل ايسه كوتك يير باشى ياريلير .]

[شمى بزم لى ، لو شكلنده قوللانديغىمىز نسبت ادا تيرينك اسكى شكللى (لوق ، لوك ، لوغ) در .
بز (ق ، ك ، غ) ي محافظه ايدەرك نسبت محليه ي ادا ايدىيورز : او طه لى ، او طونلق كې ، اسقاط
ايله ده منسوبيت ، مخالطه وملكيت بيان ايدىيورز : بروسە لى ، قونيه لى ، ياغلى ، شكرلى ، پاره لى كې .]

*

۷۲-۱ آليجي آرسلان ، بيريمجى سچقان . م

آليجي آرسلان ، ويريمجى (بورجلى) صيچان (كيدر) . (آله جغه آرسلان
ويره جكنه قارغه .)

*

۷۲-۱ آتن يوكى آش بلسا آجقا آز كرونور .

آتن — انمش ، اخصا اولنمش يوك دوه سى .

دوه يوكى يمك (آش) اولسه آجه آز كورينور . (آج طويمام صانور)

*

۷۳-۱ اسندا ايوك يوق .

ايوك — ايومك ، عجله

صاغلقدە عجله يوق .

*

۷۵-۱

اچ نایمس ، تق نایماس م

آج نه ییمز (بیدیکی یوق) ، توق نه دیمز (نه قصورلر بولماز .)

*

۷۵-۱

ا ک ل ک تترغی اذ بلور .

ا ک ل ک - ا ک + ل ک ، ا ک ، ا ی ک خسته لق ، صایرولق (بزم ایکله مک بوندن . خسته آدامه ا ی ک)
 ایکنه کبی شیلر باتارکی طویغولر کلدیکندن . ()
 تتروغ - توتروغ ، طوتیله جق یعنی وصبت .
 اذ - آذ (محمود کاشغری بونی فال جید دیه ترجمه ایدیور . اصل معناسی شودر : « آذ » ده کی
 (اذ) یایه قلب اولندقدنه « آی » اولور که پارلاق دیمکدر . بوندن آیماق مصدری کلیر که سویله مک ،
 یعنی تفسیر ایتک دیمکدر ؛ شونی دیمک ایسترز که محمود کاشغری بالطبع کله مک صوکره آلدینی مجازی
 معناسی قید ایدیور .)
 خسته نک وصیق فال جیددر .

*

۷۷-۱

الین آرسلان تتر ، کوچن ایق تماس

ال - آل ، حیله .
 ایق - اویوق ، اویدورلمش ، برشیته بکزه دیلمش شی ، قورقولق .
 (انسان) آل ایله آرسلان طوتار ، کوچ ایله قورقولق طوتماز .

*

الین آرسلان تتر ، کوچون کسکک تماس

کسکک - قورقولق .
 حیله ایله آرسلان طوتیلور ، زورله قورقولق طوتماز .

*

۷۸ ۱

ای تلون بلسا الکن املاماس

ای تلون - آی طولون ، طواغون آی ، بدر .
 املامک - کوسترمک .
 آی بدر اولنججه ال ایله کوسترلمز . (کورینن کویه قلاووز ایسته مز ؛ آی آیدین ،
 حساب بللی .)

(بزده ادات مصاحبت دیه بر (ایله ، له) اداتی کوستریلور ، بویله برشی دیلزده یوقدر ، بونی
 تعبیر معروفنجه « جهلای کتاب » اویدرمشدر . دقت بویرولسون ، هیمز بواداتی یازیده اویله یازدیغمز

حاله هیچ بر زمان : « کیتمه سیله ، کله سیله ، الله » دیمیز « کیتمه سینن ، کله سینن ، آلمن » دیرز .
نصل که شو ضرب مثله ده « الکن » یازلشدر . بیلیم که بو خطاده بوینه اصرار ایده جکمیز؟

*

اری قوبسا اغش آقشور ، یغی کلسا امرم تیرشور . م ۸۲-۱

اری - فریاد ، باغیرمه Alarme

اغش - اوغوش (ناس ، مخلوقات) ، عشیرت

اقلشماق - طویلاقمق (اق ، ایق ، یاق کبی قربیت بسان ایدن کوکدن بربرینه یاقلاشمق ،
طویلاشمق)

امر - احزاب ، جماعت ، ناس .

تیرشمک - اجتماع ایتک .

فریاد قوپارسه عشیرت طویلانور ، دوشمان کلسه احزاب ناس (مقاتله ایچون) جمع

اولور .

*

کشی آلاسی اجتن ، یلقی آلاسی تشتن . م ۸۵-۱

انسانک آلاجه سی ایچنده ، ییلقی آلاجه سی دیشاریده .

*

الابلسا یول آزماس ، بلك بلسا سوزیزماس . م ۸۵-۱

الا - وصل معناسنه اولان « اول oul » کوکندن ، بوزقیرلرده یول کوستریمک اوزره دیکیلن
علامت ، طاش ؛ عثمانلیجه ده اولامق ، اولاشمق بوندندر .

آزمق - یولدن چیقمق . (عثمانلیجه ده دیش آزمق .)

یازمق - ینه (آز) کوکندن : یاگیلمق : ای غزال نازنین یازمن یا کلز بر خدا

شاعر نظم

علامت طاشلری اولسه یول آزماز ، عقل و حکمت اولسه سوز آزماز .

*

أما کلسا قت کلیر . م ۸۵-۱

أما - اوما ، اوه کلن مسافر . (اوم ، امید وامل معناسنه در ، بو کوکدن بزده اومود ،
اومق کله لری اولدینی کبی فارسیده ده اسکیدن امید ، شیمده ده امید شکلنده قولانیلیور) .

مسافر کلیرسه قوت (سعادت ده) کلیر . (مسافر قسمتی ایله کلیر .)

*

۸۶-۱ یرت چک بلسا انکت بدک اور

یرت - یورت، واحد قیاسی ، اولچک آنخاذایدیلن شراب فیجیسی .
انکت - انکوت ، خونی .

بدوک - اصلی (بنوک) ایکن یاسهو ناسخدن ویاخود علی الاصول (ذ) (د) ه قلب ایدلش ،
اوغوزجه ده ایسه (ی) یه انقلاب ایله « بوبوک اولشدر .
فیجی کوچک اولسه (ده) خونی بی بوبوک وور . (ایشک کوچکنی اهمیتسز طوطیماق ایچون)

*

۸۷-۱ ارکج اتی أم بلور، أجکواتی یل بلور. م

ارکج - بریاشنده کی ارکک کچی .

أجکو - کچی .

أم - علاج ، دوا . (بو کوکدن بر چوق کله لر چیقمشدر . از جمله « فرج » معناسنه کلن
کله مزده بوندندر . بیلدیکمزه کوره تورکجه ده علاجک ایکی آدی واردر : بریسی « اوت » درکه
اصلاً « آتش ، نار » معناسنه اولان جزدن اولدیغنه کوره آجی ، یاقیجی علاج دیمک اولور ؛
أم ایسه طاتلی نوعی اولق لازم کلیر ، ایشته بزم اممک ، ایمرمک بوندندر . شاعر عاشق دیمک آصراق [۱]
امره و ما جارجیه ده کی « ایمره » ده ایمرمکدندر . ضا ایله ظلمتک قاریشدینی چاغه ده اوغوزلر
امیر - امیر دیرلرکه عاشق باشنه کلن بر حالدر . دیلزده بولکه : « امه ، سمه یاراماز » صاونده
قولانیلیور ؛ بوراده کی « سم » کله سنی بزم لغتجیلر عربی صانیور ایسه ده یا کلشدر ؛ بوسمیرمک ،
سمیز ، سموز کله لرینک اصلی ، کوکیدرکه « سمن » ویا دها طوغریسی « غذا » دیمکدر . اوحالده
اوصاوک معناسی : علاجه ، غدایه یاراماز ، دیمک اولور . محمود کاشغری ده بونک معناسنی ویره میور :
يقال للعلاج « آم سام » . لایفرد « سام » ولکن یزدوج [۲] ، دیور .

ارکج اتی علاج اولور ، کچی اتی یل اولور .

*

۸۹-۱ یراق یرساون آرقش کلدورور . م

آرقش - کروان

کلدرماک - کلک مصدرینک متعدیسیدر ، عثمانلیجه ده لام دوشمش کتیرمک قالمشدر .

یراق یرک خبرینی کروان کتیریر .

*

۹۱-۱ آذن کشی نانکی ننگ سائماس

آذن - باشقه ، غیری ، بزم بومعنایه اولان ومثلاً مولد منظومه سنده : چوق علامتیر بلوردی

[۱] آصراق کنشکل — القلب المحموم النقی . دیوان لغات الترک، ج ۱ ص ۹۳

[۲] عینی اثر، ج ۳ ص ۱۱۷ .

کلدین مصر عنده کی : « دین ، دن » اداتنک اصلی بودر . بو معنایه قولاندیغمز آیری کله نك اصلی ایسه « اذراق » در .

نك ، نانك - نسنه ، شی ، مال .

باشقا کشینک مالی مال صاییلماز .

*

۹۱-۱ ارتق اردن آرتق آلماس

ارتق - اورتاق .

اورتاق کیمسه دن آرتوق (فضله) آلیماز .

*

۹۲-۱ تاغغ اقرقین اکماس ، تنکزنی قیغقن بکماس

اقرق - اوقراق ، کمند .

بوکماک - بوکک ، جویرمک ، قاباق .

طاغ کمند ایله اکیلمز ، دکز قایق ایله چورلمز .

*

۹۵-۱ قاز قپسا اردک کولک اکا نور م

قپاق - قوپق ، کیتمک ؛ عثمانلیجه ده ات قوپارمق ، طوز قوپاران .

اکاماک - اتمک ایتک ، بنسه مک .

قاز کیتسه (کیدرسه) اوردک کولی بنسر .

*

۹۵-۱ ارسک ارکا تکماس ، ایوک اوکا تکماس . م

ارسک - ار + سک ، او ایسته یین قادین .

ایوک - ایوه ن ، عجول . (ایو) کوکندن در .

أو - او ، خانه . (اساساً أوب عجله صیغینه جق ، التجا ایده جک یرمعناسنه اولان (ایف) (ایو)

کوکندن اولوب یوقاریکی کله ده بوندن مشتقدر . «او» ایله برلکده قولاندیغمز (بارق) ده

واريله جق ، باربيله جق محل دیمک ایکن صوکره «معبد» معناسنی آلمش ، شیمدی ایسه مهمل بر

کله اولمشر .

ارسک قادین اره دکمز (نائل اولماز) ایون (عجول) اوه دکمز (واصل اولماز) .

*

۹۶-۱ ازلك بلسا ارالديماس ، اجلك بلسا ات یغریماس

ازلك - دوه دریسندن چاریق .

الدىباق - آشىنىق ، رخنه پيدا ايتك . (عثمانليجه ده ميوه كمالنى بولوب ده جورويه جك حاله
كله سنه اولمق oulmak ديرلر كه بونك اصليدر .)
اجلك - (ايچ) دن آت تكلتيسى .
چارىق اولورسه انسان (ك آياغى) رخنه دار اولماز ، تكلتى اولورسه آت (ده) ياغير
اولماز .

*

۹۷-۱

اندك اما اولكنى آغرلار .

اندك - ابله ، احمق .

اولك - او صاحبي .

احمق مسافر او صاحبنى آغرلار . (بزده ده بويله در .)

*

۹۸-۱

اردم بشى تيل

اردم - فضل ، زياده معناسنه كلن « آرت » كوكننددر ؛ آرتق بوندندر .

فضيلت باشى ديل

*

۱۰۰-۱

امك اكندا قلماس

اكن - ايكن ، اوموز .

امك اوموزده قلماز .

*

۱۰۵-۱

آنكدز بلسا آت الماس .

آنكدز - آكديز ديديكمز نبات ، اسكى بيطرلر آت صانجيسى ايچون قوللانور ايدى .

آنديز اولسه آت اولمز .

*

۱۰۵-۱

انقا اووت اتسا الدنك يماس

اووت - اوتانمه ، حيا .

الدنك - اولدمنك ، آياق قابنك آلتى ، طباقى .

آتماق - ويرمك .

ايتيه حيا ويريلسه آياق قابنك آلتى يميز .

*

۱۰۶-۱ ارىنكا نكا الك قرى بوز أم تكاماس .

الك - الك ، ال ديمكدر ؛ الك يعنى ، هر بارمقى اون صايلىقى اوزره ، اللى .
 قرى - قارىش ، ذراع ، آرشون .
 بوز - بز .
 أم - اوم ، ايچ طونى .

ارىكنه اللى قارىش بز طون ديكه مز . (چونكه بكار آدامك اداره سنى يابانچيلردوشونمز)

*

۱۰۸-۱ اغلاق يلكسىز ، اغلان بلكسىز . م

يلك-يىليك ، ايليك .

اوغلاق ايليكسىز ، اوغلان بيليكسىز (عقلسىز) اولور .

*

۱۰۹-۱ انكان انكرسا بتو بز لار . م

انكان - ديشى دوه ، ناقه .

انكرماك - اينكراماك آكيرمق ، ايكلمك .

بيتو - بوت ، پوتوق ، ياورى .

بزولامق - بوكورمك .

ديشى دهوه ايكلرسه بوتوغى بوكورور .

*

۱۰۹-۱ بيش ارىنكاك توز ارماس . م

ارىنكاك - بارمق .

توز - دوز ، مساوى . (عرف معناسنه اولان « توره » قانون ديمك اولان « توزوك » بوندندر .)
 بش پارماق بردكلدر .

*

۱۱۱-۱ امايقا تپنسا اغل بلور

اماي - اوماي ، يكي طوغان چوجو غك اشى . (قادينلر بونكله تفئل ايدرلر مش .)

اشه طاپنسه (حرمت اينسه) اوغل بلور .

*

۱۱۱-۱ آرباسيز آت آشوماس ، آرقاسيز آلب چريك سيوماس .

آشومق - آشه بيلمك .

چريك - صف هسكرى .

سیوماق - سیاق ، قیرمق ، بوزمق : صرب صندینی .
 آرپاسز ات آشاماز ، اشەمز ، آرقەسز آلپ صف عسکرینی قیرەماز .

*

۱۱۴-۱ یلان کندو اکریسین بلماس ، تیوی بوینن اگری تیر
 ییلان کندی اکریسینی بیلەمز ، دوہ بوینی اگری دیر .

*

۱۱۵-۱ آرقاسز ارچرک سیو ماس
 آرقەسز ارعسکر بوزەماز .

*

۱۲۳-۱ ارمکوکا بلت یک بلور
 ارمکو - اوشنکن
 اوشنکنە بولوت یوک اولور .

*

۱۲۴-۱ آلپ ارك یاورتما ، اقیلاج ارقاسن یاغرتما .
 یاورتماق - برکیمسەنک مساویسنی سویلیەرک نفوذ و اعتبارینی قیرمق ، کوتولەمک
 اقیلاج - باقیشتلی جنس ات ، کھیلان
 بهادری کوتولەمە ، کھیلانی یاغریلاتمە .

*

۱۳۰-۱ اجغلغ ار شابوک قریماس
 آجغلغ - آجیغ - لغ ؛ آجیق - لی ، یعنی طویورەجق آجی اولان ، فقرا باباسی
 آجلری اولان ار چابوق اختیارلەماز .

*

۱۳۱-۱ آزقلغ آرق ارماس
 ارق - آروق ، یورغون (آرغین یورغون تعبیر مزیدە کی آرغین بوندندر)
 آزیقلی یورولماز .

*

۱۳۵-۱ امکلك ار اغت کسا کچی بلار .
 امکلك - امزیکلی .
 ار اغت - عربی ظنیله عورته چویردیکمز (آورات) ک اصلی ، اوراغوت .

کسا کجی - اشتہالی

امزیکلی قادین اشتہالی اولور .

*

۱۴۳-۱

تاشغ اسرومسا ایش کرک

طشی ایصیرہ مازسہ اوپمک کرک . (ایصیرہ مدینگک الی اوپدہ باشک قوی .)

*

۱۴۵-۱

کمش کنسکا ارسا آلتن آذاقن کلیر .

ارماق - اورماق ، قومق ، وضع ایتک .

کومش (آقچہ) کونشہ (قارشى قونسہ) آلتون آیاغیلہ کلیر .

(برایشی کورمکہ تحریص ایچون ضرب اولنور ، یعنی سن کوموش آقچہ بی اورتہ یہ قوی آلتون

ایشک آیاغی ایله کلیر) .

*

۱۵۵-۱

اتغ اذغیج برلا اچرماس .

اذغیج - اوزغوج ، اوچغوج . (ذ) ذی ، صوکرہ (ج) اولش

أچرماق - اوچورمق ، سوندرمک .

اوت (آتش) اوچغوج ایله سوندرلمز . (قانی قانله یومازلر ، صو ایله یورلر .)

*

۱۵۵-۱

اتلی ترنکا قلی آذرماس

اذرماق - ایبرماق ، آیرماق .

اتلی طرنقلی آیرماس . (ات طرناقدن آیرماز)

*

۱۵۶-۱

ات اسرماس ، آت تپاس تیما .

ایت ایصیرماز ، آت تپمز دیمہ .

*

۱۵۹-۱

آلپ لار برلا ارشما ، بکلار برلا ترشما . م

آلپلرله وورشما ، بکلرله دوروشما (اونلر قارشى کله) .

*

۱۶۴-۱. اکی بغرا اکاشور، آرا ککا کون یجیلور .

اکی - ایکی . (بره اکندیکندن طولایی)
 بغرا - بوغراء، بوغور دوه . (عمود کاشغری فعل دییور)
 ککا کون - (رنکینک کوك اولماسندن کنایه) بوکهک ، کوکهک دنیلن سینک .
 آرا - اوترو . (اوت یعنی ایلری کوکی ایله جهت واستقامته دلالت ایدن) (را) لاحقہ سندن .
 اکشماک - اکا ، اکه ، یعنی : اکشماک ایکی طرف اولوب شدتله مصادمه ایتک .
 ایکی بوغور مصادمه (ایتدیکندن) اوترو (آراده) سینک اینجیلور . (آت تیر ،
 قاطر تیر ، آراده اشک ازیلور .)

*

۱۶۶-۱. اسقمشا ساق قغ سوو کرنور .

اسقماق - اوسوقاق ، صوصامق .

ساقغ - سراب .

صوصامشه سراب قو صو کورینور .

*

۱۶۹-۱. یلنکق ارلمش قاب ال ، آغزی یرلب القنور .

یلنکوق - یالانکوق ، یالکز ، یچیلاق ، انسان .

ارلاق - اورولاق ، شیشمک ، اوفورملک .

آلقماق - بوشانق .

انسان شیشیرلمش قاب (طولوم کبی) در ، آغزی یاریلوب بوشانور .

*

۱۷۲-۱. قروغ یغاج اکلاس ، قرمش کرش تکلماس . م

تکلماک - توکولمک ، دوکولملمک .

قوری آغاج اکیلمز ، (یای اوستنده) قورلمش کیریش دوکولمز .

(آغاج یاش ایکن اکیلور .)

*

۱۷۶-۱. اکنکوجی امندا ارتاتر

اکنکوجی - اوکونکوجی ، اوکون .

آرتاتماق - یستلهمک .

اوکون ایچ طونتی کیرله تیر .

*

۱۷۸-۱ تاي آتسا آت تنور، اغل اردسا آت تنور.

آتماق - آتلاشماق، آت كى اولقى .
 تماك - (تنك ، ذك) كوكندىن ديككەمك ، استراحت .
 اردشماك - اريشمك ، ار اولقى ، ار كاك اولقى .
 تاي آتلاشيره آت ديككەنير، اوغل ارلشيره آتا ديككەنير .

*

۱۸۲-۱ قلاق اشتسا كونكول بليز، كوز كورسا اذك كليز

اذك - اوزيك، شوق، هيجان .
 (سوديكنى) قولاق ايشيتسه كوكل بيلير، كوز كورسا شوق كليز .

*

۱۸۴-۱ تلم انتسا قلن بلور تلم انتسا بلون بلور .

تلم - تولوم، سلاح .
 آتماق - آتوماق، اعداد، احضار ايتك .
 قلن - قولون، طاي .
 بلن - بولون، اسير .
 (انسان)، سلاح حاضرلارسه (بينه جك) تاي بلور، سلاحى اونوتورسه اسير اولور .

*

۱۸۷-۱ سوو اجرماس كا سوت يير . ياخود :

سوو ييرماس كا سوت يير .

سوو ايجيرمي نه (ويرمي نه) سوت وير .

*

۱۸۹-۱ توزن برلا ارش، اتون برلا استرما .

توزون - حليم، چلبى، توسون .
 اتون - اوتون، لثيم، حياسز .
 استرماق - اوستورماق، چكشمك، بحث ايتك .
 حليم ايله اوروش، لثيم ايله چكشمه .

*

۱۹۱-۱ بتون اوملك قنجا قلسا الترو

اوم - طون

قلماق - قولقى، ايسته مك .

الترماق - اوتورمق

طونى بوتون وصاغلام اولان نصل ايسترسه اوطورور . (ابدستمده شېه يوق)

*

اس اشكرسا اولور . ۱۹۵-۱

اس - اوس ، كر كنز .

اشكرماك - آت وامثالنى اغرا ايتك ؛ ايصلق چاق .

كر كنزلىر انسانك يوزينه طوغرى ايصلق چالسه (انسان) اولور .

(توركلر بوقوشدن تطير ايدرلردى .)

*

كنكاش ليك بليك اذرشور ، كنكاش سيز بليك ابراشور . ۱۹۷-۱

كنكاش - مشورت ، شورا (توركلرك مشورت مجلسى - موغوللرككى قورولتاي)

اذرشماك - اوزرشمك ، اوز اولق ، اويغون ومناسب اولق : حسن نتيجه ويرمك .

ابرشماق - اوبراشماق ، اسكىمك ، بوزولق (عثمانليجه دم لرومندن زياده پيشن ات يمكى ايچون

اپريمك قوللانيور .)

مشورتلى بيلكى (تدبير) موافق كلير ، مشورتسز بيلكى چوروك اولور . (اسكىر)

*

سنامسا آرسقار ، سقنمسا آتسقار . م ۲۰۵-۱

آرسقماق - آلدانق .

سقنمق - صاقينمق ، دوشونمك .

آتسقماق - اصلى (آلتسماق) آلت اولق ، مغلوب اولق ، يكلمك .

صينامازسه (انسان) آلدانير ، دوشونمىزه يكيلير .

*

تنلا بلت ارتنسا اولك اري كلدرمشجا بلور ، تنكدا بات ۲۱۲-۱

ارتنسا اوكا يغي كرمشجا بلور

تن - تون ، دون ، آقشام (تونهك بوندن)

ارتنماك - يانمق ، قيزارمق .

اور - اوغل ، چوجق .

تنك - تانك ، طاكك ، شفق : صباح .

آقشام بولوت قيزايرسه اوه ارلك اوغول كيرمشجه اولور . (بونى اوغورلى

صایارلر . (طاڭ زمانی بولوت قیزاریرسه اوہ دشمن کیرمش کی اولور .) بونی اوغور
صایمازلر . (

*

۲۱۴-۱ یقا داقی یلغا غالی الکدا کی اجغنور .

یلمغاق - یالغاماق ، یالامق .

اجغنماق - ایچغنماق اوچق ، قاجق .

یاقدہ کنی یالامقدہ ایکن الدہ کی (چاناقدہ کی) اوچار .

*

۲۱۴-۱ قرغا قازغا اتکنسا بی سینور .

اتکنماک - اوتکونماک، تفوق ادعاسندہ بولنق (اوت - ایلری کوکندن)

قارغہ قازہ قارشى اوکونورسہ بودی قیریلیر .

*

۲۳۰-۱ بیرتین بشی آغریسا قمع تین بشی آغریماس .

تین - توین ، توی ، غیر مسلم تورک امامی ، رئیس روحانی (طوی قوشی بلکہ بوندندر)
برطوینک باشی آغریسہ بتون طوبینلرک باشی آغریماز .

*

۲۳۷-۱ سقاق بچار ، سقال اخشار . م

سقاق - شقاق ، چکہ .

سقاق بیچر ، سقال اوقشار . (ایچندن بازارقلی خاشلر حقندہ .)

سقاق اخشار ، سقال بچار

سقاق اوقشار ، سقال بیچر

*

۲۴۶-۱

آلم کیج قلسا آذقلر

آله جق کیج قالیرسہ آیاقلانیر (تحصیل کوچلا شیر .)

*

۲۵۵-۱

الغی الغلاسا قت بلور

بویوکنی اولولاسہ قوت (سعادت) بلور .

*

۲۵۶-۱ یغینی آشفلاسه بشقا چقار

آشفلامق - آشاغیلامق ، حقیر کورمک .
دوشمانی آشاغیلارسهك باشه چیقار .

*

۲۶۸-۱ کب سکتکا قش قنار، کر کلوك کشی کا سوز کلیر . م
کرك - کورک ، کوروکلی ، کوستریشلی ، کوزل .
چوق صیق داللی سوکوده قوش قونار ، کوزل کشی به سوز کلیر .

*

۲۶۸-۱ یغاج اوجنکا ییل تکیر ، کرکلک کشی کا سوز کلیر .
آغاج اوجنه ییل دکر ، کوزل کشی به سوز کلیر .

*

۲۷۳-۱ کم کر بلسا کواز بلور
کر - کور ، قوی (کور صاچ)
کواز - کوکیز ، متکبر ، قوی القلب ، کندینه کوکه نور .
کیم قوی القلب ایسه کندینه کوکه نور .

*

۲۷۴-۱ قزدا قار اکسوماس ، قویدا یاغ اکسوماس . م
قز - قوز ، قوزه ی ، آنجق زوالدن صوکره کونش کوره بیلن طاغ .
قوی - قون ، قویون
قوزه ی ده قارا کسيلمز ، قویونده یاغ اکسيلمز .

*

۲۷۴-۱ قز کشی ساوی یورغلی بلماس
قز - نادر ، قیت ، بنخیل .
یورغ - یوروغ ، بورومکدن .
بنخیل کشینک شهرتی (صانی) یورومز (دیلرده طولاشماز) .

*

۲۷۵-۱ کز دکی کز ییاز
کز - کیز ، قوطو ، محفظه ، کوز .

یبار - عنبر .

محفظه ده کیزی عنبر قوقار (کنج قادینلرک آغز قوقوسی بوکا تشبیه اولونور .)

*

۲۷۷-۱

بش نانک کا اذی بلماس .

بش - بوش .

اذی - ایدی ، ایسی ، صاحب .

بوش نسنه نك صاحبی اولماز .

*

۲۷۸-۱

قیش قنقی اوت .

قیشك ضیافتی آتشدور .

*

۲۸۲-۱

قل یغی ات بری . م

قل - قول ، کوله .

بری - بوری ، قورت ، ذئب .

کوله دوشمان کوپك قورت در . (فرصت ویرمه کلمز .)

*

۲۸۳-۱

کل ار کنجا کوز ارساییک .

ارکماک - اورکماک ، اوفله مک ، شیشیرمک .

کوله اوفله مکدن (ایسه) کوزه (قوره) اوفله مک یکدر .

*

۲۸۵-۱

کنکا بقسه کوز قمار .

کونشه باقانک کوزی قاماشیر .

*

۲۹۲-۱

قرق یلقا تکین بای جغای تزلنور .

جغای - چیغای ، فقیر

قرق ییله دکین بای و فقیر دوزله نیر (مساوی اولور) (چونکه هپسی وفات ایدر .)

باشقه بردیشده « الی ییلده ایل دکی شیر » یعنی « یاریم عصر ظرفنده اجتماعی تحوللر اولور » .

*

۲۹۲-۱ تاتسيز ترك بئاس ، باشسيز برك بئاس . م

تات - توركلك غیری ، فرس .

برك - بورك ، معروف سرپوش -

تاتسيز تورك اولماز ، باشسيز بورك اولماز .

*

۲۹۶-۱ قرا بلتغ يل آچار ، ارنج بلا ايل آچار . م

ارنج - اورونج ، رشوت .

قره بولوتی يل آچار ، رشوت ايله (ده) ايل (مملکت) آچیلیر . (ضبط ایدیلیر)

*

۲۹۷-۱ سکت سولنكا ، قذنگ قاسنكا . م

سول - اول ، هول ، رطوبت .

قاسن - سیکر .

سوکود صولولغه ، قاین (آغاجی) بوکولمکه ، قاصیلمغه لایقدر .

*

۲۹۹-۱ قش قلیج قنقا سغماس

قش - قوش ، قوشولمش ، چیفت .

چیفته قیلیج قینه صیغماز .

﴿ چیفته قازیق قاقیلماز . ایکی قارپوز بر قولتوغه صیغماز ﴾ .

*

۳۰۱-۱ بار باقر ، یوق آلتون .

وار باقیر ، یوق آلتون .

﴿ دوه بر آقچهیه ، دوه بیک آقچهیه . ﴾

*

۳۰۲-۱ کوك نیر کرو ترماس .

کوك دمیر کیری طورماز (سلاح فعلنی اجرا ایدر .)

اسکی تورکلرک دمیره حرمت ایتدکلری معلومدر . مؤلفک بیانه کوره قرغز (قرغز) بیاقو ،

قیچاق وسائر بر عهد آلمق ، آند ایچمک ایچون اورتهیه بر قلیج قورلر ، « بوکوک کیرسون قزیل

چیفسون» یعنی سوزمده طورمازسه م قانلی چیفسون دیه یمن ایدرلرמש. بزده قلیج آتلامق صورتیه
عهد و میثاق بوندن قالمش اوله جق .

*

۳۰۳-۱ ات چقری آتقا تکیر ، آت چقری اتقا تکماس .

چقر - چاقر ، ازرق .

ایت چاقری آنه دکر ، آت چاقیری ایته دکر .

(چاقیر کوزلی کوپکک کوزندن صاقیرلرמש)

*

۳۰۳-۱ قذ غدا سوو بار ات برنی تکماس .

قذغ - قوذوغ ، قویو .

قویوده صو وار ایت بورنی دکر (کدی یتشه مدیکی جکره پیدس دیرמש) .

*

۳۰۸-۱ فچش بلسا قیا کرماس

قیا - قیبق ، آجیمقدن ، قیا کورمک : آجیبق

قاجیش زماننده آجینلماز (ضایعاته باقیلماز)

*

۳۰۸-۱ ال کچشی سوو الی

کچش - کچیش ، کچید .

اوکچیدی صو آلدی (فرصت کچدی) (اسکی جاملر باردق اولدی) [۱]

*

۳۰۹-۱ کرش یغری اغلقا قلیر .

کرش - کاهل آت .

کاهل آتک یاغیری اوغله قالیر (اونالماز .)

*

[۱] باردق بوراده دستی دیمکدر: ملله خوجا ، ملله شکرد، آل بارداغی صویه سکیرت. «ملله»

بو یله ، «شکرد» شا کرد دیمکدر . مابعدی وار